

ΞΕΦΥΛΛΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΓΕΡΟ ΣΤΡΑΒΩΝΑ
(Καλοκαιρινό αφιέρωμα σε φίλους)

Γιώργος Πουκαμισάς
Πρέσβυς ε.τ.

Ο Στράβων ο εξ Αμασείας του εσωτερικού Πόντου, σύγχρονος του Οκταβιανού Αυγούστου, ηρέσκειτο να ανάγει την γνώση της Γεωγραφίας στον Όμηρο, του οποίου δεικνύεται δεινός μελετητής, και εν συνεχεία στους Μιλησίους Αναξίμανδρο και Εκαταίο (6ος αι. π.Χ.). Το περίεργο είναι ότι δεν είχε περί πολλού τον επίσης Μικρασιάτη Ηρόδοτο. Ανεγνώριζε πάντως ότι προκάτοχοί του Γεωγράφοι, με την επιστημονική - συστηματική έννοια του όρου ήσαν ο πολυσχιδής Ερατοσθένης ο Κυρηναίος (Γ΄ αι. π.Χ.) και ο σπουδαίος ως αστρονόμος Ιππάρχος ο Νικαεύς (Β΄ αι.π.Χ.) και με αυτούς ήθελε να συγκρίνεται και να αντιπαραβάλλεται.

Ο Στράβων, θεωρούσε τον εαυτό του φιλόσοφο, μάλιστα στωικό φιλόσοφο, και εξελάμβανε την επιστημονικά θεμελιωμένη γεωγραφική γνώση ως μετέχουσα της φιλοσοφίας. Μολονότι πλήθος γεωγραφικών αναφορών και γνώσεων περιέχονται στα έργα μεταγενεστέρων Ελλήνων συγγραφέων επίσης της ρωμαϊκής εποχής, όπως σε εκείνα του Πausανία (Β΄ αι. μ.Χ.), Διοδώρου του Σικελιώτη (Α΄ αι. μ.Χ.), Αρριανού (Β΄ αι. μ.Χ.), ο Στράβων είναι ο συστηματικός γεωγράφος των αρχαίων χρόνων, ο οποίος μάλιστα - ειρήσθω εν παρόδω - υιοθετούσε πλήρως τις αντιλήψεις του Αρίσταρχου του Σάμιου (Γ΄ αι. π.Χ.) περί της σφαιρικότητας της Γης και του ηλιοκεντρικού συστήματος. Μέχρι να ευρεθεί σε κάποιο σκονισμένο ράφι μεσαιωνικού μοναστηριού της Δύσης η η της Ανατολής, το θεωρούμενο ως απολεσθέν έργο του Στράβωνος «Ιστορικά Υπομνήματα», αυτός με τα «Γεωγραφικά» του θα παραμένει ο μέγας διδάσκαλος της ελληνικής, μεσογειακής και ευρωπαϊκής γεωγραφίας. Αυτός που δηλώνει εμφαντικά ότι «η καθ ημάς θάλαττα», δηλ. η θάλασσα η οικεία στους Έλληνες εκτείνεται από την μεγάλη Σύρτι στον νότο μέχρι τον Εύξεινο πόντο και την Μαιώτιδα (Αζοφική) λίμνη προς βορράν, και από τις Ηράκλειες σήλες (Γιβραλτάρ) δυτικά μέχρι την Διοσκουριάδα (Σουχούμι), πάλι στον Εύξεινο ανατολικά. Είναι αυτός που αυθεντικά παραδίδει στην αιωνιότητα τα γεωγραφικά άκρα του Ελληνισμού (: όχι της Ελλάδας).

Παρακάτω ακολουθούν, χαρακτηριστικά αποσπάσματα των «Γεωγραφικών»:

Α) «Τώ (:Μυρτώω) δε συνεχές το Αιγαίον εστιν ήδη συν τώ Μέλανι κόλπω και τώ Ελλησπόντω. και το Ικάριον και Καρπάθιον μέχρι Ρόδου και Κρήτης και Κύπρου και των πρώτων μερών της Ασίας».

(Γεωγραφικών βιβλ. ΙΙ, κεφ. V, στερεότυπη έκδοση Λειψίας 1829 σελ. 197).

« Συνεχόμενο στο Μυρτώο είναι το Αιγαίο πέλαγος στο οποίο συνάπτονται ο Μέλας κόλπος (:κόλπος του Ξηρού) και ο Ελλησπόντος. Και ακολουθεί το Ικάριο και το Καρπάθιο μέχρι Ρόδου, Κρήτης και Κύπρου και των πρώτων μερών της Ασίας.».

Ωστε ο Στράβων κατατάσσει τον Ελλησπόντο στο Αιγαίο και όχι στην Προποντίδα, ενώ αποδίδει στο πέλαγος της Καρπάθου επιφάνεια που εκτείνεται πέραν του τριγώνου Κρήτη-Κάρπαθος-Ρόδος, μέχρι σχεδόν την Κύπρο και τα «πρώτα μέρη της Ασίας», ήτοι Λυκία, Παμφυλία κλπ.

Β) «Συλλήβδην δε ειπείν, της καθ' ημάς θαλάττης νοτιώτατον μεν εστι σημείον, ο της μεγάλης Σύρτεως μυχός, και μετά τούτον η κατά Αίγυπτον Αλεξάνδρεια, και του Νείλου

προχοαί, βορειότατον δε το του Βορυσθένους στόμα' ει δε και την Μαιώτιν προσπιθεί τις τω πελάγει (και γαρ εστίν ως άν μέρος τι) το του Τανάιδος' δυσμικώτατον δε ο κατά τας σήλας πορθμός, εωθινότατον δ ο λεχθείς μυχός κατά την Διοσκουριάδα... Η μεν δή καθ ημάς θάλασσα τοιαύτη τις». (Γεωγραφικών βιβλ. ΙΙ, κεφ. V, ως άνω έκδοση, σελ. 200-201).

«Για να το πούμε συνολικά, το μεν νοτιότατο σημείο της θάλασσάς μας είναι ο μυχός της μεγάλης Σύρτης, και μετά απ αυτόν η Αλεξάνδρεια στην Αίγυπτο, και οι εκβολές του Νείλου, το δε βορειότατο είναι το στόμιο του Βορυσθένη (Δνειπέρου). Αν δε συμπεριλάβουμε και την Μαιώτιν λίμνη (: Αζοφική) στον Εύξεινο (και πράγματι είναι μέρος του), τότε πίο βορεινό είναι το στόμιο του Τανάιδος (: Ντόν). Το πίο δυτικό σημείο είναι ο πορθμός στις σήλες του Ηρακλέους (:Γιβραλτάρ), ανατολικότερο δε σημείο είναι ο μυχός που αναφέρθηκε παραπάνω, προς την Διοσκουριάδα (: Σουχούμι, Αμπχαζίας)... Ετσι λοιπόν διαγράφεται η θάλασσά μας».

Ο Στράβων, Πόντιος και ελληνιστής, ακριβής γεωγράφος, γνωρίζει καλώς ότι η μεγάλη Σύρτη καταλήγει ελαφρώς νοτιότερα της Αλεξανδρείας, αλλά επίσης ότι η ανατολική άκρα του Ευξεινού - συστατικό κομμάτι της «καθ ημάς» θάλασσας - στην Διοσκουριάδα, βρίσκεται ανατολικότερα του μυχού του Ισσικού κόλπου, σήμερα της Αλεξανδρέττας. Επίσης, με ακρίβεια γνωρίζει και σήμερα το γνωρίζουμε όλοι ότι οι εκβολές του ποταμού Ντόν, γύρω από το Ροστόβ και το Ταγκανρόγκ (Ταιγάνιον), βρίσκονται ελαφρώς βορειότερα του ποταμόκολπου των εκβολών του Δνειπέρου.

Οι σύγχρονοι Έλληνες ναυτικοί, μορφώνοντας την δική τους γνώση και εμπειρία, γνωρίζουν καλύτερα από κάθε άλλον τον Εύξεινο (ούτως, Liviu Muresan, Ρουμάνος γεωπολιτικός αναλυτής).

21 Ιουλίου 2022